

Fågelinventering för utkast till detaljplanen för bostadsområde i
Dragsvik, Raseborg

FD Johan Ekroos

Aronia forsknings- och utvecklingsinstitut

Raseborg, oktober 2010

Bakgrund

Denna rapport framställer resultaten av en fågelinventering gjord i Dragsvik våren 2010. Inventeringen gjordes för att få bakgrundsmaterial för ett utkast till en detaljplan i vilken Dragsviks strandområde föreslås ändra karaktär i och med utbyggandet av ett bostadsområde. Rapporten kompletterar tidigare kunskap om områdets naturvärden, vilka i första hand bygger på en växtinventering gjord i området hösten 2009 (Matilainen m.fl. 2009). Det tvingande behovet av en fågelinventering motiveras av att inga systematiska fågelinventeringar har tidigare gjorts för planområdet p.g.a. dess slutna karaktär (del av Nylands Brigads område). Under åren 2008–2010 har ornitologen, doc. Markus Öst bokfört observationer som tjänar som bakgrundsinformation för den föreliggande rapporten.

Metoder

Inventeringen bygger på två inventeringstillfällen (den 7 maj och den 5 juni 2010), då hela planområdet undersöktes med revirkarteringsmetoden (Koskimies & Väisänen 1988). Revirkartering baserar sig på att området i fråga inventeras till fots så att hela området genomgås. Respektive inventeringstillfälle utfördes under vindstilla och regnfria morgnar med början strax efter soluppgången. Alla revirobservationer utmärks på en karta i fält. Under revirkartering fäster man speciell uppmärksamhet på olika former av revirbeteende. Främst sjungande hanar och varnande fåglar men även på direkta observationer av fågelbona ligger som grund för enskilda revirobservationer. Varje observerat revir avskiljs i mån av möjlighet från övriga revir av samma art med hjälp av samtida observationer (se i Koskimies & Väisänen 1988 för detaljer). Antalet revir kan sedan bedömas genom att alla revirobservationer kombineras på en karta och det slutliga antalet fågelrevir tolkas baserat på placeringen av revir vid respektive inventeringstillfälle.

Eftersom revirkarteringen i Dragsvik hade som syfte att klarlägga områdets naturvärden inventerades inte alla arter lika noggrant. Alla arter som hade ett revir inom området noterades förekomma men antalet revir noterades endast för rödlistade arter (Rassi m.fl. 2001) och arter med indikatorvärde (Väisänen m.fl. 1998). De rödlistade arterna är indelade i följande hotkategorier baserat på kvantitativa kriterier (Rassi m.fl. 2001): missgynnad (NT), sårbar (VU), starkt hotad (EN) och akut hotad (CR). Revirkarteringen samt sammanställningen av resultaten utfördes av FD Johan Ekroos. Inventeringsobservationerna kompletterades av observationer gjorda av doc. Markus Öst med längre erfarenhet av det berörda områdets fågelliv.

Resultat

I planområdet hittades sammanlagt 28 häckande eller revirhävdande fågelarter (bilaga 1). Under inventeringarna observerades ytterligare fyra arter som uppenbarligen inte häckade i planområdet men rörde sig i områdets omedelbara närhet. Av dessa arter kan spillkråkan potentiellt häcka i området p.g.a. lämplig biotop men häckning under 2010 var mycket osannolikt. Vidare observerades

två gamla bohål av mindre hackspett *Dendrocopos minor* (VU) i planområdet samt ett sannolikt bohål av gråspett *Picus canus* (NT), men dessa arter observerades inte under denna inventering. Under inventeringen hittades vidare en död björktrastunge sannolikt tagen av kattuggla *Strix aluco*, men arten observerades inte under inventeringen.

Klibbalslunden norr om sandstranden vid pionjärbryggan (Figurerna 2 och 3 i Matilainen m.fl. 2009) hyste planområdets mångsidigaste fågelliv. I denna figur hittades en stenknäck, tre av planområdets fyra svarthättor, två av planområdets fyra härmsångare samt åtta av områdets 10 starar. Av dessa arter är staren (NT) och stenknäcken (NT) omnämnda i listan för hotade arter i Finland (Rassi m.fl. 2001). I figuren hittades majoriteten av planområdets alla gamla hackspettshål (sammanlagt ca 8 i figurerna). Alla starar häckade i oanvända hackspettshål.

Utöver denna hade klibbalslunden väster om vägen som leder ner till pionjärbryggan (figur 4 i Matilainen m.fl. 2009) en representativ lundfågelfauna med svarthätta och härmsångare samt rikligt med gamla hackspettshål (ca 6 i figuren). I vassbältet förekom trastsångare (VU) och rördrom (NT), två fågelarter som föredrar starka och högresta vassbestånd. Speciellt rördrommen är känslig för störning och uppenbarligen är planområdets vassar tillräckligt fredade för arten.

Under våren 2010 observerades spelande gråspett och mindre hackspett i planområdet (Markus Öst, opublicerade observationer). Detta tyder på att planområdet tillhör arternas hemområde även om de sannolikt inte häckade där under sommaren 2010. Mindre hackspett har häckat i planområdet eftersom det under inventeringen hittades två gamla bohål av arten. Gråspett har möjligtvis häckat i planområdet (figur 4 i Matilainen m.fl. 2009). En möjlig förklaring till avsaknaden av säkra häckningsobservationer av dessa hackspettsarter år 2010 är att ifrågavarande år generellt var ett mycket dåligt hackspettsår, där en kombination av dålig kottskörd i Västra Nyland i kombination med den extremt kalla vintern 2009/2010 kan ha varit ödesdiger eller resulterat i utebliven häckning för många hackspettar (se <http://www.raseborg.fi/bloggar/aronia>). Denna tolkning stöds av det faktum att revirläten och trummanden av såväl mindre hackspett som gråspett regelbundet observerades i området utanför själva inventeringstillfällena år 2010, och likaså under åren 2008-2009. Även kattugglan häckade någonstans i närheten år 2010 eftersom en flygg kull observerades på planområdet. Tiggande kattuggleungar har observerats i planområdet under åren 2008-2010.

Värdesättning av planområdet i Dragsvik

I växtinventeringen av planområdet (Matilainen m.fl. 2009) klassificerades områdets klibbalslundar som områden med skyddsvärden enligt 10 § i skogslagen. Dessa klibbalslundar innefattade även planområdets mest mångsidiga fågelliv. Trots planområdets begränsade areal karakteriserades området av en rik lundfågelfauna. Främst härmsångaren och svarthättan förekom rikligt med tanke på områdets storlek. I dessa klibbalslundar fanns dessutom riktigt med död ved samt flera gamla hackspettshål, vilket tyder på att området är värdefullt även för dessa arter. Trots att gråspett och mindre hackspett inte hittades under inventeringarna har i alla fall den sistnämnda tidigare häckat i planområdet samt i dess omedelbara närhet. Tack vare riklig förekomst av gamla hackspettshål var staren en rikligt förekommande häckfågel i klibbalslunden. Baserat på fågellivet har klibbalslunden lokala naturvärden och sannolikt utgör hela strandskogsbältet en viktig och fortfarande enhetlig figur

för flera hotade fågelarter. Områdets betydelse bör också ses i ett större geografiskt perspektiv då strandlunden fungerar som en "ekologisk korridor" för flera arter förknippade med gammal lundskog: ett enhetligt strandlundsbälte löper längs största delen av Dragsviksfjärden, vilket möjliggör att lundorganismer obehindrat kan röra på sig längs strandremsan.

I planområdet hittades sammanlagt fyra rödlistade fågelarter varav stare (NT) och stenknäck (NT) förekom i klibbalslunden. Stenknäcken häckade sannolikt i planområdet eftersom en ungvall observerades i området under sensommaren 2010 (Markus Öst, opublicerade observationer). Trastsångare (VU) och rördrom (NT) observerades i vassbältet i planområdets sydvästra delar. Staren har minskat dramatiskt sedan 1970-talet främst på grund av förändringar i jordbruket, men arten har under de senaste tio åren repat sig främst i södra Finland, även om den inte har blivit närapå lika riklig som den var under 1970-talet (Väisänen 2006, Tiainen m.fl. 2007). Stenknäcken är en sydlig art som förekommer främst i frodiga lundskogar. Trots att den fortfarande är mycket lokal har observationerna på arten ökat från och med det tidiga 1980-talet, vilket tyder på att populationen har ökat något (Lehtiniemi & Koskimies 2005). Både stare och stenknäck gynnas av att planområdet i Dragsvik präglas av högre och frodig lundskog. Staren är helt beroende av områdets rikliga förekomst av bohål. Rördrommen och trastsångare är i Finland sydliga arter som föredrar bastanta vassbestånd. Trots att arternas totala populationsstorlek är liten i Finland har bägge arter ökat något under de senaste tjugo åren (Parkko m.fl. 2006, Lehtiniemi & Koskimies 2008).

Sammandrag

Denna rapport visar att planområdet är lokalt värdefullt för fåglar. I planområdet förekom under sommaren 2010 fyra rödlistade fågelarter, vilket är anmärkningsvärt med tanke på att området är litet. En stor del av området har tidigare konstaterats uppfylla kriterierna för särskilt viktiga naturtyper enligt § 10 i skogslagen (Matilainen m.fl. 2009). Baserat på dessa resultat kan bibehållningen av strandens skogsbälte rekommenderas. Den höga andelen murken ved samt döda eller döende träd som nu förekommer i strandlunden är livsviktigt för många arter såsom hålbbyggare (hackspettar) samt hålhäckande arter (stare). Det innebär att gallring av strandlunden allvarligt skulle äventyra dessa arters existens i området. Vidare är många arter (ex. ugglor, hackspettar, rördrom) störningskänsliga vilket innebär att de sannolikt kommer att försvinna om befolkningens mängd i området ökar.

I dagens läge är strandlinjen skogsbeklädd från de västra delarna av Dragsviksfjärden, strax intill Ekenäs, ända in till Totalfladan i öster. Denna mosaik med strandskog och vassbestånd utgör en lokalt betydelsefull miljö för flera fågelarter (speciellt hackspettar) och kan i ett större regionalt sammanhang även fungera som en ekologisk korridor för ett flertal värdefulla växt- och djurarter knutna till äldre lundvegetation. På basen av habitatets beskaffenhet är det även sannolikt att området är betydelsefullt för många andra djur, speciellt fladdermöss och många insektgrupper. Denna rapport kompletterar biotopkarteringen som gjordes i planområdet hösten 2009 (Matilainen m.fl. 2009) men en fladdermusinventering rekommenderas för att ytterligare klarlägga områdets naturvärden.

Litteratur

Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustoseurannan havainnointiohjeet. 2., uusittu painos. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki.

Lehtiniemi, T. & Koskimies, P. 2005. Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 2000–2001. Linnut-vuosikirja 20054:87–93.

Lehtiniemi, T. & Koskimies, P. 2008. Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 2005–2006. Linnut-vuosikirja 26–35.

Matilainen, M., Nurmi, M., Nyqvist, P. & Ukkonen, H. 2009. Växtinventering av strandområde vid Dragsviks garnisons bostadsområde. Kursarbete, naturinventering II, Yrkeshögskolan Novia (opublicerad).

Parkko, P., Väänänen, V.-M. & Lammi, E. 2006. Kaulushaikaraseuranta onnistui yli odotusten — Suomessa tuhat reviiriä. Linnut-vuosikirja 2005:4–8.

Rassi, P., Alanen A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (red.) 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.

Tiainen, J., Rintala, J., Ekroos, J., Holopainen, J., Piha, M., Seimola, T. & Vepsäläinen, V. 2007. Suomen maatalousympäristön linnuston muutos 2000-luvulla. Linnut-vuosikirja 2008:98–106.

Väisänen, R. 2006. Maalinnuston kannanvaihtelut Etelä- ja Pohjois-Suomessa 1983–2005. Linnut-vuosikirja 2006:83–98.

Väisänen, R.A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998. Muuttuva pesimälinnusto. Otava, Helsinki.

Bilaga 1. Fågelarter observerade under inventeringarna som utfördes den 7 maj och den 5 juni 2010.

Art	Antal revir	Hotklassificering
Rödrom <i>Botaurus stellaris</i>	1	NT
Snatterand <i>Anas strepera</i>	1-2	
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	2	
Rödhake <i>Eritachus rubecula</i>	*	
Koltrast <i>Turdus merula</i>	*	
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	*	
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	*	
Kärrsångare <i>Acrocephalus palustris</i>	4	
Busksångare <i>Acrocephalus dumetorum</i>	1	
Trastsångare <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	1	VU
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	4	
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	*	
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	*	
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	6	
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	*	
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	*	
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	*	
Talgoxe <i>Parus major</i>	*	
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	1	
Skata <i>Pica pica</i>	*	
Kaja <i>Corvus monedula</i>	*	
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	10	NT
Bofink <i>Fringilla hypoleuca</i>	*	
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	*	
Steglits <i>Carduelis carduelis</i>	*	
Grönsiska <i>Carduelis spinus</i>	*	
Stenknäck <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	1	NT
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	*	

* = arten förekommer i planområdet men antalet revir evaluerades inte.

Följande arter observerades i planområdet eller i dess omedelbara närhet men konstaterades inte hävda revir: Fasan *Phasianus colchinus*, Skräntärna *Sterna caspia* (VU), Fisktärna *Sterna hirundo* och spillkråka *Dryocopus martius*.